

Jordan Peterson: o reevaluare a modului de viață contemporan

Jordan Peterson, *12 Reguli de viață – un antidot la haosul din jurul nostru* (Editura TREI, București, 2018)

Vlad ICHIM*

Cartea *12 reguli de viață – un antidot la haosul din jurul nostru* a fost publicată la începutul lui 2018 și a avut un mare succes, fiind receptată favorabil de cele mai variate cercuri. Jordan Peterson este un psiholog clinician, ocupând de asemenea și un post de profesor la Universitatea din Toronto.

În lucrările sale, Peterson combină evoluționismul, neuroștiința emoțiilor, idei ale lui Freud și Jung, ținând însă cont și de Eliade (mai ales pentru lucrarea *Maps of Meaning*), Piaget, Nietzsche, precum și de observațiile unor autori precum Soljenițin sau Dostoievski.

În viața publică, atitudinea sa francă, non-conformistă, a stârnit oarecari controverse, de exemplu poziția sa față de corectitudinea politică, pe care a criticat-o în mod constant, precum și criticile sale privind turnura progresistă pe care o ia tot mai mult societatea canadiană.

Cartea la care ne referim acum este împărțită în douăsprezece capitole, fiecare prezentând una din cele douăsprezece reguli ale unei vieți ferite de haos, așa cum anunță și titlul. Peterson pornește de la aspecte biologice, analizate din punct de vedere evoluționist, pentru a ajunge apoi la nivelul integrării corecte în societate, apoi la felul în care ne creștem copiii, pentru a se axa, în ultima parte a lucrării, pe probleme privind relația omului cu el însuși și cu universul.

Lucrarea se deschide printr-o paralelă ce poate părea ciudată: o comparație între om și homar. Autorul va arată, însă, că există mai multe asemănări decât s-ar crede. La fel ca omul, homarul trăiește într-o organizare de tip ierarhic, se luptă pentru status și avantaje sociale. Însă ceea ce este mai important, așa cum arată autorul, este că „homarii trăiesc pe planetă, într-o formă sau alta, de peste 350 de milioane de ani [...] Acum peste 350 de milioane de ani, creierele și sistemele nervoase erau mai simple. Dar dețineau deja structura și neurochimia necesare procesării informației referitoare la statut și la rangul social. Importanța acestui fapt este nemaipomenită” (p. 47).

* Universitatea de Medicină și Farmacie “Gr.T. Popa” Iași.

Ceea ce interesează însă și mai mult este felul în care se manifestă, la homari, neurochimia vieții sociale, mai exact neurochimia înfrângerii sau a victoriei. Este vorba de două substanțe de bază, prezente și în creierul omului, substanțe cu rol de neurotransmițători, serotonina și octopamina. În cazul unei victorii, creierul homarului va primi o doză din prima substanță: „un homar cu un nivel ridicat de serotonină și cu mai puțină octopamină va fi un crustaceu arogant și țănoș, prea puțin dispus să evite o confruntare când este provocat” (p. 43). Pe de altă parte, în caz contrar, o doză de octopamină îl va face să adopte o postură de învins, timid și retractil.

Peterson observă că același fenomen este valabil și pentru oameni. În cazul persoanelor care se confruntă cu eșecuri repetate, creierul lor va restricționa accesul la serotonină: „Lipsa de serotonină te face mult mai reactiv fizic și psihologic la evenimentele sau circumstanțele care pot produce emoție, în special emoție negativă. Reactivitatea este o necesitate. La baza ierarhiei, urgențele sunt frecvente, iar tu trebuie să fii pregătit de supraviețuire” (p. 52).

Ținând cont de aceste aspecte, autorul va prezenta felul în care omul interacționează cu societatea și cu semenii săi. Un capitol important în acest sens este cel dedicat relației cu copiii. Peterson adoptă o poziție mai degrabă severă, subliniind în mod repetat importanța disciplinei; în final, așa cum arată autorul, „părinții au datoria de a se comporta ca reprezentanți ai lumii reale – niște reprezentanți miloși și grijulii, totuși, jucând rolul lumii reale” (179).

În aceste condiții, Peterson pune accentul pe importanța de a-ți face copiii dezirabili din punct de vedere social. Nimic nu este mai important decât acest lucru. Aspecte precum fericirea, creativitatea sau stima de sine, deși importante, sunt secundare în fața acestei cerințe. Din punctul de vedere al autorului, un copil socializat corect va avea apoi respect de sine, siguranță și, în final, oportunități.

Cartea conține, de asemenea, studii de caz, uneori chiar privind pacienți ai lui Peterson, analize privind strategii de integrare în societate și relaționare optimă cu alți oameni. Se discută despre comunicare, depresie și importanța de a asculta. Scopul final al acestei cărți este să ofere o soluție la dificultățile vieții în societatea contemporană. Așa cum am arătat, autorul oferă răspunsuri neconvenționale, pe alocuri chiar deconcertante, răspunsuri bazate pe experiența sa profesională, precum și pe metoda sa proprie de abordare a acestor probleme.

Se pot aduce, pe alocuri, obiecții privind metoda de analiză, nu întotdeauna bine precizată, precum și siguranța cu care autorul se

pronunță în unele cazuri. Există, poate, un dezavantaj în încercarea de a scrie o carte atât științifică, cât și deschisă publicului larg. Această dificultate provine din faptul că nu este vorba de o carte de popularizare, ci despre un tratat propriu-zis, care își propune să prezinte o poziție concretă, o analiză a condiției umane din punct de vedere al psihologiei și al psihanalizei moderne. Acest lucru face ca tonul lucrării să fie uneori neclar, pe alocuri neconvingător, pentru că autorul încearcă să prezinte o analiză complexă, cu rol de sinteză între domeniile sus-amintite, și să facă aceasta fără să renunțe la un stil oarecum relaxat, pe alocuri colocvial, care poate crea o oarecare confuzie cititorului.

Din altă perspectivă însă, tocmai aceste aspecte dau un plus de valoare lucrării în cauză, în sensul că rămâne de admirat, pe lângă informațiile prezentate, felul în care autorul realizează această sinteză nu doar între disciplinele socio-umane, dar și între stilurile de redactare. Poziția sa non-conformistă, atitudinea ostilă față de orice ideologie și, mai ales, ideologizare a societății, precum și stilul său direct și clar, fac că lectura acestei cărți să fie o experiență nu doar informativă și revelatoare, dar și captivantă.